

**РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АРТПЕДАГОГИЧЕСКИ
ПОДХОДИ ПРИ РАБОТА С ДЕЦА И УЧЕНИЦИ СЪС
СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ**

Катя Любчева Петрова-Йорданова

ОУ „Христо Ботев”, гр. Поморие

**RESULTS OF THE APPLICATION OF ARTPEDAGOGICAL
APPROACHES IN WORKING WITH CHILDREN AND STUDENTS
WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS**

Katya Lyubcheva Petrova-Yordanova

Primary School „Hristo Botev”, Pomorie

***Abstract:** Art pedagogy occupies a special place in pedagogy. It is believed that it helps the development and upbringing of the child's personality to be realized with the help of art. Through it, the teacher and the students are in a creative interaction with each other, which leads to success for children with disabilities. The main tasks that are leading in art pedagogy are inevitably related to the personality of the disadvantaged child. The leading goal is first and foremost the student with educational needs to evaluate himself as a person. The second is to realize that he, like other people, occupies full places in the socio-cultural space. The third and no less important thing is the awareness of the self-realization of one's own "I"*

***Keywords:** results, art pedagogy, approaches, children and students with special educational needs*

Образованието заема стратегическо значение за развитие на личността на човека. Благодарение на него се развиват умствените и физическите способности на хората в ранна детска възраст. Чрез него проличават дарбите и уменията на децата. С негова помощ се разгръща пълният потенциал на децата участници в него.

През последните години, приобщаващото образование се превърна в една широко дискутирана тема в нашата страна. То дава възможност на всички деца, да получат ефективно образование, помага за изграждане на равнопоставеност между тях в образователната среда, в която вземат участие. Това става благодарение на специалистите, които работят в училищата, методите, техниките и подходите, които прилагат с децата и учениците в норма, и тези с увреждания. Чрез тази съвкупност от практики и ресурси те биват подготвени за един продуктивен и пълноценен живот.

Един ново наложил се подход на работа с ученици със СОП се счита, че е артпедагогиката, която заема специално място в педагогиката. Приема се, че тя спомага развитието и възпитанието на личността на детето, което да се осъществи с помощта на изкуството. Чрез нея учителят и учениците са в едно взаимно творческо взаимодействие, което води след себе си до успехи за децата и учениците с дефицити. Основните задачи, които са водещи в артпедагогиката неминуемо са свързани с

личността на учениците в неравностойно положение. Водещата цел, първа и преди всичко, ученикът с образователни потребности да оцени себе си като личност. Второто е да осъзнае, че той, както и останалите хора, заемат пълноправни места в социокултурното пространство. Третото и не по-малко важно нещо е осъзнаване на самореализацията на собственото „Аз“ [1].

Неоспорим факт е, че изкуството спомага за развитието на личността. То разширява миогледа на децата и провокира познавателните им способности. Артпедагогиката дава възможност на тези деца и ученици в неравностойно положение да изживеят света по един разнообразен начин чрез своите рисунки и изделия, които творят в часовете, в които имат артпедагогически занимания със своя ресурсен учител.

Всеки учител в ролята си на артпедагог има възможност да превръща артпедагогиката в игра и в една импровизация на действия, техники и ситуации. Чрез този тип педагогика децата и учениците със СОП съумяват да преживяват света около тях чрез изкуството и да го трансформират и пречупят през погледа на своите творби [2].

Едно от училищата, които прилага артпедагогически подходи на работа с ученици с дефицити е ОУ „Христо Ботев“, гр. Поморие. Учениците от ресурсна група участват през цялата учебна година в редица изложби, конкурси на различна тематика, инициативи и тържества, както на общинско, на областно и национално ниво. Групата за допълнителна подкрепа се състои от 15 ученици със СОП с различни диагнози и потребности. През учебната година 2021-2022 г. участията им са 13 на брой. Всеки ученик е участвал в тях по собствено желание и според възможностите си.

За да се докаже хипотеза, че чрез прилагането на артпедагогически подходи при предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със СОП от ресурсният учител, може да се развият в тях: самостоятелност, креативност, комуникативни умения, отговорност, екипност, въображение. Да се подобри концентрацията, вниманието и мисловните им процеси. Да се повиши мотивацията на учениците със СОП и това да им допринесе за преживяване на чувство на успех, и удовлетвореност се проведе педагогическо изследване.

Най-общо направеното изследване може да бъде представено по следният начин: Обект на изследването е: Педагогическото взаимодействие между учители и ресурсен учител, и деца и ученици със СОП в неговата същност, съдържание, взаимодействие, проблеми, подходи на работа и пр.

Предмет: Всички дейности свързани с използването на артпедагогически подходи при работа с деца и ученици със СОП в педагогическата практика.

Целта на направените проучвания чрез изготвена авторска анкета от ресурсният учител и протокол от наблюдение на децата/учениците със СОП е: да се проучи мнението на учителите относно използването на артпедагогически подходи при работа с деца и ученици със СОП, както и да се проследи работата на ресурсния учител относно приложението на тези подходи и резултатите от тях.

Целева група: Състои се от 15 ученици със СОП от ресурсна група, които учат в ОУ „Христо Ботев“, гр. Поморие. Всички те са на различна възраст, с различни диагнози, потребности и възможности.

Инструментарият на изследването включва анкета и наблюдение.

Изготвен е протокол за наблюдение, който е разработен въз основа на изведените специфични поведенчески, когнитивни, познавателни и емоционални характеристики на децата със СОП. В него се отбелязват успехите и неуспехите при

участията на учениците със СОП в конкурси, изложби и инициативи организирани на общинско, областно и национално ниво. В графа бележки се описват резултатите от направените наблюдения. Наблюдението се проведе в продължение на една учебна година. Наблюдавани са от ресурсния учител всички ученици ползващи допълнителна подкрепа за личностно развитие при подготовката и участието в конкурси, изложби, инициативи и друг вид мероприятия през учебната 2021-2022 година.

Анкетната карта, която бе изготвена във връзка с изследването, е авторска и се състои от 25 въпроса. Анкетата е проведена в самото училище на хартиен носител. Предназначена е за учители, които работят с деца и ученици със СОП в ОУ „Христо Ботев”, гр. град Поморие.

След проведеното наблюдение и анкетното проучване резултатите са обобщени и са направени съответните изводи, обобщения и заключение от проведеното изследване.

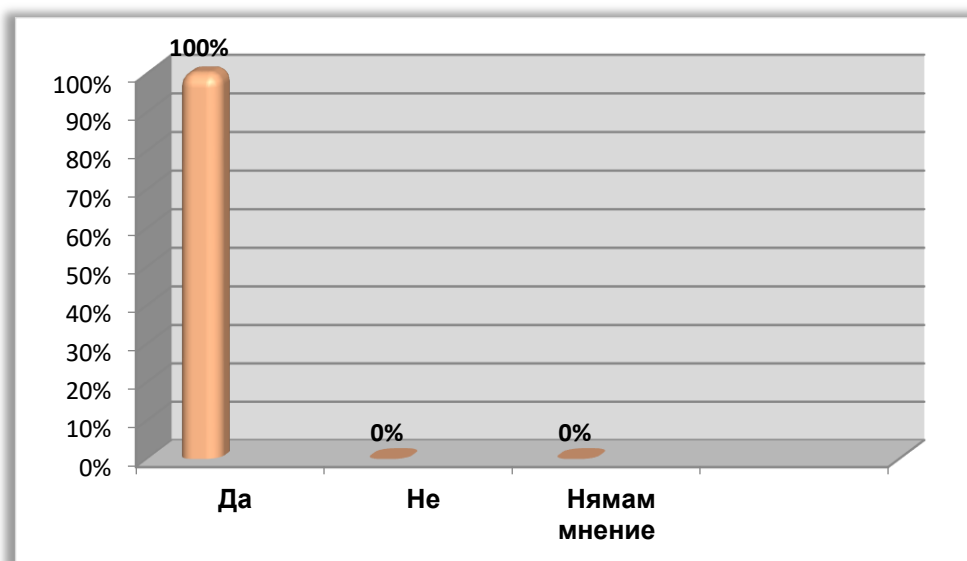
В статията се представя само единият вид от инструментариумът на изследването, а именно анкетата в тази и част, в която на база получените резултати от нея, са изготвени изводите и обобщенията за проведеното педагогическо изследване и непосредствено след това е изготвено заключение свързано с получените резултати от изследването.

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ЧАСТ ОТ ПРОВЕДЕНАТА АНКЕТА

Таблица 1. Въпрос: Ресурсният учител във Вашето училище използва ли артпедагогически подходи при работата си с учениците от ресурсна група?

Възможни отговори	Отговорили учители (бр.)	Отговорили учители (%)
Да, използва	15	100
Не, не използва	0	0
Нямам наблюдение	0	0

В анкетата е поставен въпрос, който е свързан с подходите на работа на ресурсният учител и това дали той използва артпедагогически подходи в нея. На този въпрос всички учители – 100%, които са анкетирани, са отговорили единодушно, че ресурсният учител използва артпедагогически подходи при работата си с ученици от ресурсна група (Таблица 1., Диаграма 1.). От посоченият отговор разбираме, че учителите в училището познават отблизо работата на ресурсния учител, което е похвално. Това говори, че всички те работят в екип и всеки един от тях познава работата на другият. Това е така, защото почти всички учители в училището са председатели на Екипи за подкрепа на личностно развитие на учениците, на които преподават и са класни ръководители и всеки един трябва да познава работата на своя колега от екипа, и да заимства положителни тенденции, като артпедагогиката в своята работа с доказани резултати и налични постижения.

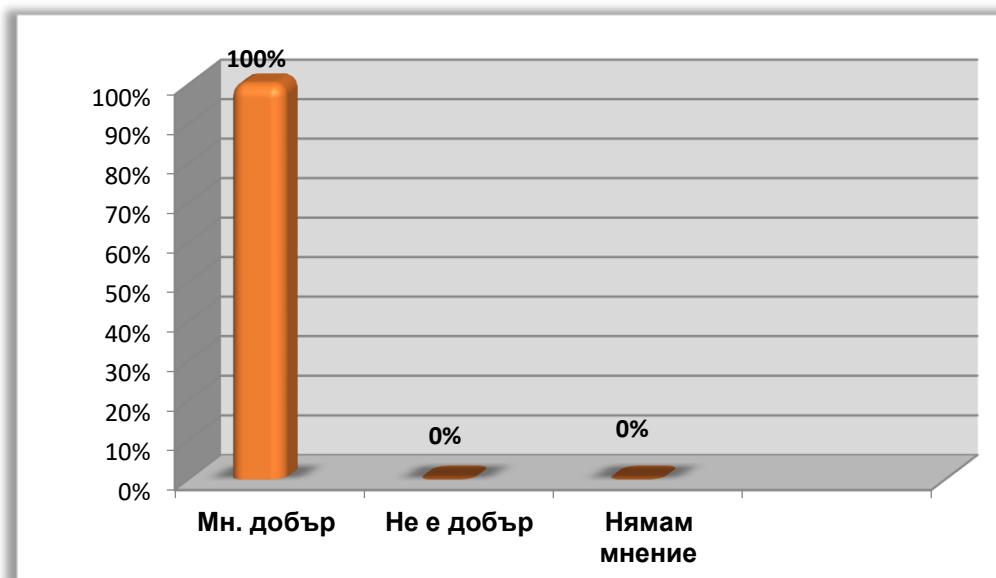

Диаграма 1. Използват ли се артпедагогически подходи от ресурсния учител при работа с ученици със СОП

Таблица 2. Въпрос: Според Вас добър подход ли е с подкрепата на ресурсния учител, учениците със СОП да участват в конкурси, изложби, рецитали, базари и др. мероприятия на общинско, областно и национално ниво?

Възможни отговори	Отговорили Учители (бр.)	Отговорили Учители (%)
Да, подходът е много добър	15	100
Не, подходът не е добър	0	0
Нямам мнение	0	0

Всички отговорили на този въпрос са в пълно единомислие, че артпедагогиката е един много добър подход на работа на ресурсния учител с учениците със СОП, който води до успехи във взетите участия в конкурси, изложби, рецитали, базари и др. мероприятия на общинско, областно и национално ниво на база нещата, които те изработват, рисуват, творят, рецитират и се изявяват. Учителите считат по категоричен начин, че това влияе положително на децата и допринася за отчитане на положителни резултати в процесът им на обучение и извън него. (Таблица 2., Диаграма 2.).

Диаграма 2: Вида на артпедагогическият подход свързан с участието на учениците със СОП в конкурси, изложби, рецитали, базари и др. мероприятия на общинско, областно и национално ниво

Таблица 3. Въпрос: Считате ли, че заниманията, които провежда ресурсният учител по артпедагогика имат положителен ефект върху емоционалното състояние на ученика със СОП в училище?

Възможни отговори	Учители (бр.)	Учители (%)
Да, имат положителен ефект	15	100
Не, нямат положителен ефект	0	0
Нямам мнение	0	0

Безспорно оценката на педагогическите специалисти е много висока за работата на ресурсният учител и факта, че той се опитва в своята работа да наложи един нов подход, а именно чрез артпедагогиката е похвален за него. Подходът, който прилага и резултатите, които той носи са видни при тези деца.

Артпедагогическият подход се отразява много добре върху емоционалното състояние на учениците със СОП. Показателно е, че пед. специалисти са усетили тази промяна и я отчитат, като една добра практика, която успява да разчупи стереотипите при работа с деца със СОП в масовото училище. На *Диаграма 3*. се вижда, че 100% от анкетираните одобряват този подход на работа и за тях той води след себе си само положителни неща за тези деца.

Диаграма 3. Ефект от артпедагогическите занимания върху емоционалното състояние на учениците със СОП

Таблица 4. Въпрос : Наблюдавате ли развитие на личностни качества /напр. инициативност, отговорност, екипност и др./ сред учениците със СОП на които преподавате след заниманията с ресурсен учител по артпедагогика?

Възможни отговори	Учители (бр.)	Учители (%)
Да, наблюдавам	15	100
Не, не наблюдавам	0	0
Нямам наблюдения	0	0

От обобщените резултати в *Таблица 4.* и представената *Диаграма 4.* се потвърждава тезата отново, че този подход на работа с децата с дефицити е успешен и се наблюдава изключително важна трансформация в тях, а именно в личностен план, където се отчита, че има развитие и децата чрез този вид занимания са станали по-инициативни, отговорни, работят в екип с останалите деца, когато им се отдаде възможност и са преодолели някой личностни задръжки и норми, които до преди това са им пречили да изявят себе си в средата в която са поставени, а именно училището. Тези изградени личностни качества помагат на учениците в тяхното ежедневие, както в образователната институция, така и в обществото. Чрез тях учениците стават самостоятелни в живота, търсеци своето призвание и преследващи своите мечти и амбиции.

Диаграма 4. Развитие на личностни качества при учениците със СОП след заниманията по артпедагогика

Таблица 5. Въпрос : Считате ли, че с помощта на методите на артпедагогиката в часовете за допълнителна подкрепа предоставяна от ресурсен учител, децата със СОП, са станали по-самостоятелни и по-уверени в своите възможности?

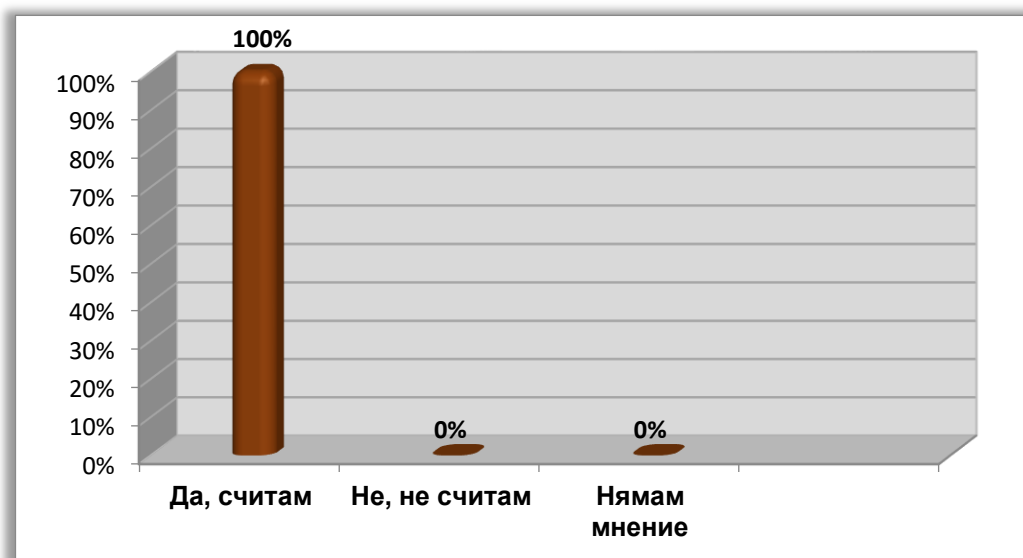
Възможни отговори	Учители (бр.)	Учители (%)
Да, считам	15	100
Не, не считам	0	0
Нямам мнение	0	0

От обобщените резултати в *Таблица 5.*, *Диаграма 5.* на този въпрос от анкетата става ясно, че между анкетираният педагогически персонал цари единомислие. Педагозите изразяват единодушно своето мнение, че с помощта на методите на артпедагогиката в часовете за допълнителна подкрепа предоставяна от ресурсен учител, децата със СОП, са станали по-самостоятелни и по-уверени в своите възможности.

Тук проличава добрата екипна работа, взаимовръзка между членовете на екипите, а именно учител и специалисти и екипната работа между всички учители от различните методически обединения. Неминуемо този вид занимания рефлектира върху важни моменти в израстването, като личности на тези ученици в неравностойно положение и това се усеща сред по-възрастните, които ежедневно работят и полагат грижи за тяхната успешна адаптация, социализация и реализация в живота.

Обнадеждаващ е факта, че тези положителни резултати си проличават не само по време на часовете когато специалният педагог представя допълнителна подкрепа в рамките на ресурсната група, а те видимо намират своето място и в други направления.

Така тези успехи стават достояние за всички, които работят с тези деца и общуват в ежедневието с тях.

Диаграма 5. Ефект от артпедагогическите методи при учениците със СОП

Таблица 6. Въпрос: Според Вас, извоюваните успехи с помощта на артпедагогически подходи, които прилага в часовете си ресурсният учител подпомогнали ли са на учениците със СОП, да бъдат успешно приети сред своите съученици в училище и в обществото?

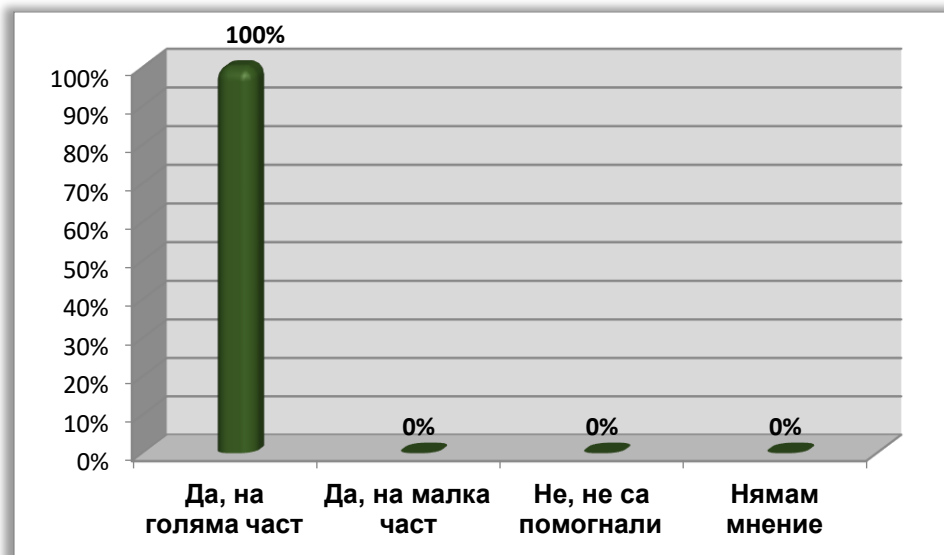
Възможни отговори	Учители (бр.)	Учители (%)
Да, на голяма част от учениците	15	100
Да, на малка част от учениците	0	0
Не, не са помогнали на учениците	0	0
Нямам мнение	0	0

Успехите, които са извоювали учениците със СОП с помощта на артпедагогически подходи прилагани от ресурсният учител по време на допълнителната подкрепа, която получават тези ученици през учебната година, са допринесли тези деца да бъдат общоприети от техните съученици в класа, а и децата в училище.

Красноречив е фактът, че те са по-социализирани във всяко едно отношение, защото по време на учебната година тези ученици участват в конкурси, в които те представиха своите творби, изделия или участваха по един или друг начин в инициативи с останали ученици от други населени места в цяла България, повиши тяхната самооценка, постави ги под обществен интерес и това, малко или много, се отрази и на начина им на

Общуване с околните и на това, да съумяват по един или друг начин да се изразяват и да се заявят пред обществото в което живеят, а и творят, че и те съществуват и имат нужда от внимание и проявен интерес върху това, което се опитват да правят, по един или друг начин, според техните възможности, интереси и потенциал. Така, в следствие на своите успехи и заради самите тях, голяма част от тях са успешно приети сред своите съученици в училище и в обществото (Таблица 6., Диаграма 6.).

Диаграма 6. Влияние на извоюваните успехи с помощта на артпедагогическите методи прилагани от ресурсният учител над учениците със СОП

От направеното проучване са направени следните изводи, обобщения и заключение, а именно, че: Артпедагогиката е онази движеща сила, която развива личността на учениците със СОП в ресурсна група. Тя разширява мирогледа на тези деца, провокира и реализира техните интереси, възможности и потенциал.

Чрез нея те откриват един нов свят, в който са оценени и приети от своите учители, и съученици в училище. Артпедагогиката им дава поле за изява и извън рамките на училищната общност, с което им вдъхва увереност и самостоятелност, която неминуемо е необходима, за да успеят в живота.

Възпитава в тях качества, като отговорност, екипност, последователност, инициативност и др., които до преди това са им липсвали. Чрез този вид занимания, всяко едно дете бива провокирано от специалният педагог да се изявява и да твори по своему според възможностите му. Така, той дава свобода на тези деца да изразят себе си, чрез творбите си и да почувстват, че са част от една друга система, на знаещи и можещи пълноправни в обществото ни хора. Подрастващи, които не са по-различни от всички останали деца. Те доказват, чрез своите участия в конкурси, изложби, творчески мероприятия и извоюваните им успехи през учебната година, че са едни можещи и постигащи сами своите успехи деца. Всеки според своите интереси и възможности е намерил своя творчески път и направление, и работи, за да успее да постигне успешна реализация в годините напред.

Колкото до ресурсният учител, той е този, който ги насочва, подкрепя, окуражава и им показва пътят, който те сами да извървят до успеха!

Като заключение е важно да се отбележи, че подходът и методите на работата на специалният педагог насочени към артпедагогически занимания и дейности с учениците от ресурсна група в ОУ „Христо Ботев”, гр. Поморие, които получават допълнителна подкрепа за личностно развитие от него са изключително подходящи и успешни при работа с тези деца и ученици с дефицити в различни области на образованието и обучението им.

Литература

- [1] Алексеева М. Ю. Практическо приложение на елементите на арт терапията в работата на учителя. Учебно помагало за учител по чужд език. М.: АРК і PRO, 2003.
- [2] Медведева Е. А., Левченко И. Ю., Комисарова Л. Н., Доброволская Т. А. Арт педагогика и арт терапия в специалното образование. М.: Издателски център "Академия", 2001.

За контакт с автора:

Катя Петрова-Йорданова

e-mail: kati_1801@abv.bg